

జువ్వాడి గౌతమరావు

కలువగానే కవింపును బోలిన కరచాలనం, దరహాసం, దీర్ఘకాల, ఎడబాటును మరిపించే పరిహాసం మా అలవాటు. ఈ అనుబంధం ఏనాటిదో. కరీంనగర్‌లోని ప్రాథమికోన్నత, ఉన్నత పాఠశాలల్లో స్నేహంగా కలిసి చదువుకున్న నాటి ఉస్మానియా విశ్వవిద్యాలయంలో 1943 - 47 మధ్య రాజకీయాలకు కేంద్రంగా పరిగణించబడిన 'సి' హాస్టల్‌లో 5 సంవత్సరాలుగా నిర్వహించిన రాజకీయ కార్యక్రమాలు చర్చిపచర్యల పరిణామం. ఒకరినొకరు పూర్తిగా అర్థంచేసుకున్న ఫలితం. స్వతంత్ర ప్రజాస్వామ్య ఉద్యమాల అనుభవాలు పోషకపదార్థంగా ఎదిగిన వ్యక్తుల మధ్య స్థిరపడిన పరిణత పరస్పర అభిమానం.

నా దృష్టిలో “గౌతమ్” జీవితానికి రెండు పార్వాలున్నవి. ఒకటి రాజకీయ జీవితం రెండవది సాహితీవేత్త జీవితం. రాజకీయవేత్తగా కాలం కొద్దిదే అయినా అది సమరశీలం. విప్లవాత్మకం. నిరంకుశ నైజాం రాచరికం, బ్రిటీష్ సామ్రాజ్యవాదానికి వ్యతిరేకంగా రాజీలేని సమరం. సాహితీవేత్తగా సుదీర్ఘకాలం, ఈ నాటివరకు కూడా నిరంతర విమర్శకుడు తెలుగు భాషామతల్లి ఆరాధకుడు. పండితులకే పండితుడు. బాల్యావస్థనుండే తల్లితండ్రులు వెన్నతోపెట్టిన విద్య. ఆయన రాజకీయరంగం గురించి మాత్రమే అణిముత్యాలలాంటి నాలుగు అనుభవాలను పంచుకోవడం నా మహాభాగ్యం.

ఇరువదవ శతాబ్దం భారతదేశ రాజకీయ పరిణామక్రమంలో అత్యంత కీలకమైనది. ఈ శతాబ్ది పూర్వార్థభాగంలో పుట్టి పెరిగిన యువతరానికి జాతీయ స్వాతంత్ర్యోద్యమంలో ప్రత్యక్షంగా పాల్గొనే అపూర్వ అవకాశాలు అందివచ్చినవి. మహాత్మాగాంధీ గారి నాయకత్వంలో కాంగ్రెస్‌పార్టీ ఉద్యమాల మార్గాన్ని అనుసరించింది. ఇరువదవ దశకంలో జరిగిన సహాయనిరాకరణోద్యమం, ముప్పదవ దశకంలో విస్తృత జనసమీకరణలతో జరిగిన శాసనోల్లంఘన ఉద్యమం, 1935లో ఆనాటి నామమాత్రపు రాజ్యాంగం ఆధారంగా అన్ని రాష్ట్రాలలో జరిగిన ఎన్నికలలో కాంగ్రెస్ ప్రభుత్వాలు నెలకొనడం. తర్వాత రాజీనామాలు పెట్టడం, అసమ్మతి జ్వాలలు వ్యాపించడం, నాల్గవ దశాబ్దంలో జాతి విమోచన కొరకు సమరశీల పోరాటాలు చోటుచేసుకోవడం, క్విట్‌ఇండియా ఉద్యమం యావత్ భారత యువతరాన్ని మేల్కొల్పుడం, ఇవన్నీ చరిత్రాత్మక ఘట్టాలు. దేశవ్యాపితంగా మరింత సంచలనం సృష్టించిన నావికుల తిరుగుబాటు, పోలీసుల సమ్మె, సుభాష్‌చంద్రబోస్ గారి నాయకత్వంలో నిర్మించబడిన ఇండియన్ నేషనల్ ఆర్మీ

(ఐ.ఎస్.ఎ) సైన్యాధిపతులను బ్రిటీష్ ముష్కరులు లాల్ఖిలాలో విచారణ తతంగం జరపడం, విద్యార్థి ఉద్యమాలు, ఇవన్నీ స్వాతంత్ర్యోద్యమానికి మరింతవేడిని, వాడిని సమకూర్చినవి. వీటికితోడు అయిదు వందలకు మించిన సంస్థానాలలో స్థానిక రాచరికాలను రద్దుపరచి ప్రజాస్వామ్యాన్ని నెలకొల్పాలనే సంస్థాన ప్రజల తిరుగుబాటు, కాశ్మీర్ ప్రజల విప్లవాత్మక ఉద్యమం, ట్రావెన్కోర్ కొచ్చిన్ మహారాజులకు వ్యతిరేకంగా నిర్వహించబడిన త్యాగపూరిత పోరాటాలు ఈ సందర్భంగా పేర్కొనదగినవి. ఇంతేకాదు, విద్యార్థి యువకులను మరింత సంఘటితంచేసిన వందేమాతరం ఉద్యమం, లక్షలాది ప్రజలు కరువుకు బలి అవుతూ ఆత్మార్పణచేసిన బెంగాల్ కఠోర కరువు దేశభక్తుల హృదయాలను కలిచివేసినవి. ప్రపంచ రాజకీయాలను ప్రభావితం చేస్తూ ప్రజా ఉద్యమాలకు ఊతం, చేయూతనిచ్చిన రెండోవ ప్రపంచ యుద్ధం మొదటి ప్రపంచ యుద్ధంలో జరిగిన రష్యన్ విప్లవ కాలాన్ని తీవ్రంగా ప్రభావితం చేసింది. మార్క్సిజం, లెనినిజం సిద్ధాంతాలను బహుళంగా ప్రచారంలోకి తేవడం జరిగింది. సోషలిజం ఒక వినూత్న రాజకీయ వ్యవస్థగా, ఆదర్శ ప్రత్నామ్యాయంగా కార్మికవర్గాన్ని, మేధావివర్గాన్ని ఆకట్టుకున్నది. ఆకర్షించింది.

ఈ నేపథ్యంలో విద్యా విజ్ఞానం కలిగిన యువతీ, యువకులు స్వాతంత్ర్యోద్యమ ప్రవాహం నుండి దూరంగా ఉండిపోవడానికి వీలులేని పరిస్థితి ఏర్పడింది. హైద్రాబాద్ సంస్థానం నాలుగవ దశకంలో, బ్రిటీష్ సామ్రాజ్యవాదం, స్థానిక నిజాం నిరంకుశ పాలనలకు వ్యతిరేకంగా క్రమక్రమంగా నైనా ఉద్యమాలతో ఉడికిపోయింది. 15 ఆగస్టు 1947 తర్వాత, సంస్థానం భారత యూనియన్ లో విలీనం కావాలనే ఉద్యమం తారాస్థాయికి చేరుకున్నది. వేలాది సమరయోధుల ఆత్మార్పణ, ఫలితంగా 1948 సెప్టెంబరు 17 నాటికి విమోచనం సాధించింది. ఈ మహోద్యమంలో అనేకులతోపాటు మేము సైతం రెండు చిరుదివ్వెలను వెలిగించాం. హైస్కూలు విద్యార్థులుగానే బానిస బంధనాల బిగింపును అనుభవించాం. పాఠశాల ప్రారంభంలో మీర్ ఉస్మాన్ అలీ ఖాన్ రాజ్యం అజరామరంగా వర్ధిల్లాలనే ప్రార్థన చేయవలసివచ్చేది. ప్రాథమిక పాఠశాల నుండే ఉర్దూ మాధ్యమంగా విద్యనభ్యసించటం, మాతృభాష తెలుగు భాష అందుబాటులోలేకపోవడమే కాదు చీత్కరించబడటం భరించరాని బానిస బంధంగా భావించాం. బ్రిటీష్ చక్రవర్తులు, నైజాం రాజుల జీవిత విశేషాలు పాఠ్యాంశాలుగా చదవటం భావస్వాతంత్ర్యానికి బిగించబడిన ఉక్కు సంకెళ్ళుగా విధిలేని పరిస్థితులను తీవ్ర అసంతృప్తితో అనుభవించాం. రాజ్యం ముస్లింలందరిదని, హిందువులు కేవలం రెండోవశ్రేణి పౌరులనే, పాలకుల ప్రవర్తన విద్యార్థి యువకులలో స్వతంత్ర ఉద్యమ అవశ్యకతను తట్టిమేల్కొలిపింది. ఈ పరిస్థితులలో మత సామరస్యం, మాతృభాషాభిమానం, భారతీయ సంస్కృతి సంప్రదాయాలను మర్చిపోకుండా వాటిని పోషించే కర్తవ్యాలను తోటి విద్యార్థి సోదరులకు తెలియచేయటం, వారిలో దేశభక్తి భావాలను రేకెత్తించడంలో గౌతమరావు నిర్వహించిన పాత్ర ఆయనకు ప్రత్యేకతను సమకూర్చింది.

తెలుగులో పద్యాలు చదవటం, అర్థాలు చెప్పటం, కథలు వినిపించటం వలన ఆయన విశిష్టత అప్పుడే అర్థమయ్యింది. పరిస్థితులను సూక్ష్మంగా గమనిస్తూ, అక్రమాలకు తలవంచకుండా, ధైర్యసాహసాలతో స్వతంత్ర భావ వ్యక్తీకరణ ఆయన పుట్టుకతో వచ్చిన సుగుణం.

కళాశాల విద్యార్థి దశ, (1943 - 1947) అత్యంత ప్రధానమైనది. కాలేజీలో పాఠ్యాంశాలు శ్రద్ధగా చదివి పరీక్షలలో ఉత్తీర్ణులు కావడం మాములు విషయం. ఆనాటి క్రియాశీల రాజకీయాలలో అనుసరించవలసిన విధివిధానాలపై తీవ్రమైన అభిప్రాయ భేదాలు ఏర్పడినవి. ఆనాటి సామాజిక అర్థిక పరిస్థితులు, రాజకీయాలు, వివిధ రాజకీయ పార్టీల నాయకులు పోషించిన పాత్రలు సిద్ధాంత విభేదాలకు మూలకారణాలు. హైస్కూలు విద్యార్థిగానే నేను భారత కమ్యూనిస్టు పార్టీ క్రియాశీల సభ్యుడిగా మారిపోయాను. గౌతమరావుగారు సోషలిస్టుపార్టీ సానుభూతిపరుడుగా, తర్వాత క్రియాశీల నాయకుడుగా గుర్తింపు సాధించారు. దేశానికి స్వతంత్ర్యం రాకముందే స్వతంత్ర పోరాటాన్ని నడిపించగలిగే సుశిక్షిత సేనానుల మధ్య అభేద్యమైన అభిప్రాయ భేదాలు చోటుచేసికోవడం, ఫలితంగా స్వాతంత్ర్యోద్యమం బలహీనపడిపోవడం కేవలం దురదృష్టకరం, స్వీయ మానసిక మనస్తత్వాలు, వ్యక్తుల అహంభావాలు, పట్టుదలలు భావసమైక్యత, నిర్మాణానికి విశాల ప్రజా ఉద్యమాలను బలోపేతం చేయడానికి అనేక ఆటంకాలను కల్పించినవి. ఇందులో సోషలిస్టుపార్టీ భారత కమ్యూనిస్టు పార్టీల మధ్య చీలిక ముఖ్యం. కాంగ్రెస్ పార్టీలో, దశాబ్దాలుగా సాగిన ఉద్యమాలలో రాటుదేలి ప్రపంచజ్ఞానంతో మేధావులుగా అవతరించిన యువతరం మొదలు ఒకటి తర్వాత ఒకటి జాతీయ కాంగ్రెస్ నుండి చీలిపోవడం, లేక వెలివేయబడడం ఆ తర్వాత భారత కమ్యూనిస్టు పార్టీ, భారత సోషలిస్టు పార్టీలుగా చీలిపోవడం, వారి క్రిందనున్న ప్రజా సంఘాలను కూడా చీల్చడం చరిత్రలో జరిగిన క్షంతవ్యంగాని అపరాధం. గౌతమరావుతో ఆయన నాయకత్వంలోని సోషలిస్టు బృందంతో ఉస్మానియా యూనివర్సిటీ ప్రాంగణంలో జరిగిన అనేకానేక వాగ్యుద్ధాలు ఆవేశకావేశాలకు కారణభూతమైన సైద్ధాంతిక రాజకీయ అంశాలు గమనార్హం. రెండవ ప్రపంచ యుద్ధంలో, జర్మన్ నాజీలు కమ్యూనిస్టు దేశమైన రష్యాపై దండెత్తడంతో యుద్ధస్వభావం మారి అది ప్రజాయుద్ధంగా మారిపోయిందనే కమ్యూనిస్టువాదన పూర్తిగా తప్పు. అది అంతర్జాతీయ కమ్యూనిస్టు అనుసరించిన విధానం పూర్తిగా పొరపాటేనని చరిత్ర రుజువుచేసింది. ఈ దురవగాహన కారణంగానే భారత కమ్యూనిస్టులు 1942 ఆగస్టు 9న జాతీయ కాంగ్రెస్ (సోషలిస్టు పార్టీతో సహా) ఇచ్చిన క్వీట్ ఇండియా పిలుపును వ్యతిరేకించారు. బ్రిటీష్ మిత్రపక్షంగా గుర్తించారు. చరిత్ర ఇది పెద్దపొరపాటుగా రుజువుచేసింది. కమ్యూనిస్టులు ఆత్మవిమర్శ చేసుకున్నారు. బ్రిటీష్ సామ్రాజ్యవాదులు విభజించి పాలించే తమ దుర్మీతికి పరాకాష్టగా అఖండ భారతాన్ని 1947లో రెండుదేశాలుగా చీల్చడానికి పూనుకున్నారు. దీన్ని గూడా భారత కమ్యూనిస్టు పార్టీ బలపర్చింది. దీనికి జాతుల స్వతంత్రంగా వ్యక్తీకరించింది. ఈ

నిర్ణయం కూడా పొరపాటుగా గుర్తించారు. 15 ఆగస్టు 1947నాడు భారతదేశం స్వతంత్రాన్ని సాధిస్తే ఇది స్వతంత్రంకాదని పరోక్ష బానిసత్వమని భారత కమ్యూనిస్టు పార్టీ నాలుగుసంవత్సరాల సుదీర్ఘకాలం అనేక నష్టకష్టాలు అనుభవించిన తర్వాత అత్యంత హానికరమని ఆత్మవిమర్శచేసుకున్నది. సైద్ధాంతికంగా రాజకీయంగా ఇన్ని పొరపాట్లు చేసిన భారత కమ్యూనిస్టు పార్టీ కార్మిక, కర్షక వర్గాలలో తమ పట్టును ప్రాబల్యాన్ని పెద్దగా కోల్పోలేదు. శ్రమ జీవులు, కష్టజీవుల పట్ల మొక్కువోని విశ్వాసం, సేవాత్మరత, త్యాగనిరతి ఆ పార్టీని రక్షించింది. సుదీర్ఘచరిత్రకు అనుగుణ్యంగా ఎదగలేకపోయినా కార్మిక కర్షకలోకంలో తమ విశిష్ట పాత్రను పదిలపరుచుకోగలిగింది. సోషలిస్టుపార్టీ తన పరిమిత చరిత్రలో రాజకీయ సాత్వికతను, సైద్ధాంతిక పవిత్రతను పరిరక్షించుకున్నా కేవలం మేధావుల పార్టీగా ఆ తర్వాత వ్యక్తులకే పరిమితమయిపోవడం యాదృచ్ఛికంకాదు. ప్రజా ఉద్యమాలను, పార్టీ నిర్మాణాన్ని నిర్లక్ష్యం చేయడమే దీనికి మూలకారణం. పైనుదహరించిన రాజకీయ హంశాలన్నిటిలో గౌతమరావుగారు వారి మిత్రబృందం అనుసరించిన విధానాలు సరియైనవేనని చరిత్ర రుజువుచేయడం వారి సాత్వికచింతన, నిర్భీతి, పటుతర దేశభక్తికి తార్కాణం.

15వ ఆగస్టు 1947 స్వతంత్రం తర్వాత హైదరాబాదు సంస్థాన పరిస్థితులలో తీవ్రమైన పరిణామాలు చోటుచేసుకున్నవి. నిజాం నవాబు భారతయునియన్లో విలీనం కావడాన్ని తిరస్కరించారు. హైదరాబాద్ సంస్థానం ఒక ముస్లిం రాజ్యాంగ స్వతంత్రంగానుంటుందని ప్రకటించాడు. ఐక్యరాజ్యసమితి సభ్యత్వం కొరకు కూడా ప్రయత్నించాడు. తన పోలీస్ సైనిక బలగాలపై ఆధారపడడం సరిపోదని వేలాదిమంది ముస్లిం యువకులతో కూడిన రజాకార్ దళాలను ఏర్పాటు చేశాడు. ఖాసిం రజ్వీ దీనికి సేనాని. తమ రాజ్యాధికారాన్ని సవాల్ చేసిన కాంగ్రెస్, సోషలిస్టు, కమ్యూనిస్టు పార్టీలపై కత్తికట్టాడు. రోజురోజుకు నిరంకుశ నైజాం వ్యతిరేక శక్తులు విజృంభించాయి. సంస్థానం భారతదేశంలో తక్షణం విలీనం కావాలనే నినాదం మిన్నుముట్టింది. వకీళ్లు, డాక్టర్లు తదితర మేధావులు తమ వృత్తులను ప్రక్కన పెట్టి ఈ పవిత్ర ఉద్యమంలోకి దూకారు. ఉస్మానియా కళాశాల విద్యార్థులతో సహా అన్ని కళాశాలలు, పాఠశాలల విద్యార్థి నాయకులు ఈ ఉద్యమానికి పెద్దగా దోహదం చేశారు. నాయకత్వం వహించారు. సంస్థానం ఒక అంతర్యుద్ధంలో కూరుకుపోయింది. ప్రభుత్వం మరియు రజాకార్ల దౌష్ట్యాలకు వ్యతిరేకంగా వందలాది గ్రామాలలో వేలాది రైతుకూలీల, యువతీ యువకులు ఆత్మరక్షణ కొరకు మొదలు లాఠీలు, ఆ తర్వాత ఆధునిక ఆయుధాలు కూడా చేపట్టారు. యూనియన్ సరిహద్దు ప్రాంతాలలో అనేక క్యాంపుల నిర్వహణ జరిపి పోరాటయోధులకు శిక్షణ ఇవ్వడం జరిగింది. రక్షణ కల్పించడం జరిగింది. 13 మాసాలుగా నిర్వహించడబడిన ఈ మహోద్యమంలో కాంగ్రెస్, సోషలిస్టు, కమ్యూనిస్టు పార్టీల పాత్ర అత్యంత ప్రశంసనీయం. కమ్యూనిస్టుల పాత్ర అద్వితీయమైతే సోషలిస్టుల పాత్ర అమోఘం. కాంగ్రెస్ సరేసరి. 1947 సెప్టెంబరు, అక్టోబరు మాసంలోనే

యువనాయకులు అజ్ఞాతవాసంలోకి వెళ్లారు. అజ్ఞాతవాసం, అరణ్యవాసం, కారాగార శిక్షలలో నాపార్టీ పాత్ర ఇక్కడ అప్రస్తుతం. సోషలిస్టుపార్టీ నాయకులలో అగ్రగణ్యుడిగా మడమతిప్పని వీరుడిగా గౌతంరావు వారి సహచరుల పాత్ర అత్యంత వీరోచితం. మొదలే శత్రువలయంలో చిక్కిపోయి అరెస్టుకావడం మరట్వాడాలో నున్న ఔరంగాబాద్ జైలులో బంధించబడడం అందరిని ఆశ్చర్యచకితులని చేసింది ఆ తర్వాత ఒకటి రెండు మాసాలలోనే గౌతంరావుగారు జైలునుండి సాహసోపేతంగా తప్పించుకున్నారు అను వార్త దావానలంగా వ్యాపించింది. సహచరులు, స్నేహితులు, ప్రజాబాహుళ్యంలో ఉత్సాహాన్ని నెలకొల్పింది. 20 - 25 మంది సహచరులతో కలిసి సరిహద్దు ప్రాంతమైన చాందా క్యాంపులో కీ॥శే॥ కె.వి. నరసింగరావుగారి ఆధ్వర్యంలో సైనికశిక్షణ పొందారు. దళ నాయకుడుగా ఆధునిక ఆయుధమైన ఫ్లెన్గన్ ను భుజాన వేసుకుని కరీంనగర్ జిల్లా గ్రామాల ప్రజలలో ఆత్మవిశ్వాసం కలిగించడానికి జైత్రయాత్ర నిర్వహించారు. రహస్య జీవితానికి అవసరమైన క్రమశిక్షణను పాటిస్తూ శత్రుమూకలను దండిస్తూ గ్రామ గ్రామాన మువ్వన్నెల జెండాలను ఎగరవేస్తూ సాగిపోయారు. 1948 సెప్టెంబరు 17 నాటి పోలీసు చర్య ఫలితంగా విజయపతాకాన్ని ఎగురవేస్తూ బహిరంగ జీవితంలోకి అడుగుపెట్టారు. ఆ తర్వాత 3 సం॥లు సోషలిస్టు పార్టీ రాష్ట్రనేతగా తమపార్టీ నిర్మాణాన్ని చేపట్టారు. ప్రముఖవక్తగా, స్పష్టత కలిగిన మేధావిగా, రాజీలేని రాజకీయ వాదిగా కరీంనగర్ జిల్లాలో తమకంటూ ఒక ప్రత్యేకతను సాధించుకున్నారు. 1952 ఫిబ్రవరిలో ప్రథమ సార్వత్రిక ఎన్నికలు రానే వచ్చాయి. సోషలిస్టు పార్టీ అభ్యర్థిగా వారు నిలబడ్డారు. కాంగ్రెస్ పార్టీ అభ్యర్థిగా కీ॥శే॥ పి.వి. నరసింహరావుగారు నామినేషన్ వేశారు. భారత కమ్యూనిస్టు పార్టీ అభ్యర్థిగా కీ॥శే॥ బద్దం ఎల్లారెడ్డిగారు పోటీపడ్డారు. బద్దం ఎల్లారెడ్డిగారు అఖండ ఆధిక్యతతో గెలుపొందారు. ఓటమి చవిచూసిన గౌతంరావు, ఎన్నికల రాజకీయాల పట్ల విముఖత కనబర్చారు. రాజకీయ సామాజిక కార్యక్రమాలలో తమవంతు కర్తవ్యాన్ని నిర్వహించారు. కరీంనగర్ పట్టణంలో డిగ్రీ కళాశాల స్థాపనలో కీ॥శే॥ కె.వి., పి.వి., వై. హనుమంతరావు, డి. హనుమంతరావు తదితర ప్రముఖులతో కలిసి కృషి చేశారు. వీరందరిని కలుపుకుని ఒక డిగ్రీ కళాశాల స్థాపనలో, నిర్వహణలో కర్తవ్యాన్ని నిర్వహించిన నాకు ఇదొక మధుర స్మృతి. క్రమంగా గౌతంరావు అసలు ముఖం అయిన సాహితీవేత్త దళ రూపుదిద్దుకున్నది. అనతికాలంలోనే ప్రముఖ విశ్లేషకుడిగా, విమర్శకుడిగా గుర్తింపులోకి వచ్చారు. కీ॥శే॥ జ్ఞానపీఠ్ అవార్డు గ్రహీత విశ్వనాథ సత్యనారాయణ గార్కి అనుంగు శిష్యులుగా గుర్తింపు సాధించారు. తెలుగు పాండిత్యం రాజకీయ పరిపక్వత వారి స్వంతం.

